

Reactie op consultatieversie ‘Wijziging Regeling Jeugdwet Verstrekken Persoonsgegevens’¹

9 juni 2016

Inleiding

De staatssecretarissen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en Veiligheid en Justitie hebben een aantal wijzigingen voorgesteld ten aanzien van de huidige – tijdelijke - Regeling Jeugdwet. De regeling bepaalt – kort gezegd – welke persoonsgegevens van een jeugdige bij de declaratie van verleende jeugdhulp mag worden verstrekt door de aanbieder c.q. welke gegevens mogen worden opgevraagd door de gemeente. Dit houdt in een nadere uitwerking van het nieuwe artikel 7.4.0 Jeugdwet.² Daarnaast bevat de regeling bepalingen over (formele en materiële) controle en fraudeonderzoek. Ten aanzien van de voorgestelde wijziging wenst Defence for Children het onderstaande op te merken.

Wat de regeling *niet* regelt

De voorgestelde regeling bepaalt niet ‘welke persoonsgegevens ten behoeve van de toeleiding naar, advisering over, bepaling van of het inzetten van een voorziening op het gebied van de jeugdhulp door met name medewerkers in de sociale team of wijkteams aan gemeenten mogen worden verstrekt en waar die gemeenten deze gegevens (verder) voor mogen verwerken’.³ Als reden wordt opgegeven dat de inrichting van de toeleiding, advisering en toekenning van jeugdhulp in de praktijk zeer wisselend is. Het voornemen bestaat om een dergelijke regeling pas vorm te geven nadat een enigermate bestendige uitvoeringspraktijk tot stand is gekomen.

Defence for Children vraagt zich af of het de uitvoeringspraktijk is die in dit geval leidend moet zijn, of dat aan de uitvoeringspraktijk juist kader moet worden gegeven binnen welke zij zich kan uitkristalliseren. Gezien het feit dat er in sociale- en wijkteams personen werkzaam zijn vanuit verschillende disciplines lijkt het – met het oog op het waarborgen van de privacy van jeugdigen – aangewezen om duidelijke regels te bieden ten aanzien van wat wel en wat niet met wie gedeeld mag worden.

Gedeelde verantwoordelijkheid

De regeling geeft voorschriften over wat *ten hoogste* op een declaratie *mag* worden vermeld. Binnen die gegeven grenzen mogen gemeenten en aanbieders nadere afspraken maken over de precieze gegevens die vermeld moeten worden op een declaratie. Er wordt in de toelichting aangegeven dat gemeenten zich telkens dienen af te vragen of zij binnen de gestelde grenzen blijven en of zij niet meer gegevens vragen dan nodig voor het doel waarvoor de gegevens gebruikt zullen worden. Tegelijkertijd wordt er ook een verantwoordelijkheid bij de aanbieders gelegd. Over hen wordt namelijk vermeld dat zij de plicht hebben om vooraf na te gaan of de

¹ Voluit: Regeling van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van P.M. 2016, kenmerk P.M. houdende wijziging van de Regeling Jeugdwet ter vaststelling van enige regels die de aanbieders van jeugdhulp bij het verstrekken van persoonsgegevens aan gemeenten in acht dienen te nemen. Hierna: de Regeling.

² Dit artikel is voorgesteld bij de Veegwet VWS 2015 d.d. april 2015.

³ Zie p. 8-9 consultatieversie Regeling.

gegevens die de gemeenten wensen te verkrijgen voldoen aan de gestelde eisen. Er wordt hen dus een bepaalde onderzoeksplicht opgelegd.

Defence for Children vraagt zich af in hoeverre de Rijksoverheid aanbieders op deze Ministeriële Regeling zal wijzen. Defence for Children acht de kans aanwezig dat veel aanbieders zich van deze gedeelde verantwoordelijkheid niet bewust zullen zijn, waarmee de beoogde 'extra controle' in de praktijk niet als zodanig zal fungeren. Defence for Children adviseert te verduidelijken door wie en op welke wijze aanbieders op deze gedeelde verantwoordelijkheid worden geattendeerd.

Vermindering detaillering gezondheidsgegevens

Er wordt gesteld dat het niet mogelijk is gebleken om de mate van detaillering van met name de bij de declaratie te vermelden gezondheidsgegevens in het kader van de gespecialiseerde jeugd-ggz, te verminderen.⁴ Dit heeft te maken met het feit dat er is gekozen om in de vorm van declaratie behandelcodes (hierna: dbc's) te contracteren. Dit impliceert dat er ook in de vorm van dbc gedeclareerd wordt. De VNG en de ggz-aanbieders streven kennelijk naar een andere wijze van contracteren (en daarmee ook declareren) en er schijnen gemeenten te zijn die dit ook al doen.

Het probleem doet zich voor dat er al aanbieders zijn die reeds afspraken hebben gemaakt vóór 2016 – waarbij is afgesproken dat zij op grond van dbc's zullen declareren. Volgens de toelichting maakt dit het niet mogelijk om te verbieden op grond van dbc's te declareren omdat hiermee de grond voor betaling zou wegvallen. Er wordt de verwachting uitgesproken dat de verlening van gespecialiseerde jeugd-ggz door de betreffende aanbieders hier fors onder te lijden heeft. Met andere woorden, de mogelijkheid om middels dbc's te declareren blijft bestaan. Hier tegenover staat een zogenaamde 'opt-out'-mogelijkheid: een jeugdige of zijn vertegenwoordiger kunnen een formulier invullen waarin zij aangegeven dat de diagnosehoofdgroep niet bij de declaratie mag worden gemeld. De gemeente is dan toch gehouden de declaratie te vergoeden. Het 'opt-out'-formulier is als bijlage bij de Regeling gevoegd.

Het bevreemdt Defence for Children dat enerzijds wordt gesteld dat vanuit de Rijksoverheid geen regeling kan worden getroffen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van jeugdigen omdat er tussen een aantal partijen al afspraken zijn gemaakt over de te leveren details op de declaraties, terwijl het anderzijds blijkbaar wel mogelijk is dat een jeugdige bezwaar maakt tegen de te leveren declaraties zonder dat dit de geldigheid van de grond tot betaling aantast. Het komt Defence for Children niet logisch voor dat de ene doorkruising van het contract wel mogelijk is en de andere niet, terwijl beide doorkruisingen op hetzelfde argument gebaseerd zijn: bescherming van de persoonlijke gegevens van de jeugdige. Defence for Children vraagt zich bovendien af hoe jeugdigen en hun wettelijk vertegenwoordigers geacht worden op de hoogte te zijn van het bestaan van deze mogelijkheid. Wie dient hen op het bestaan van dit formulier te wijzen? Is dat de gemeente of de aanbieder? Kortom, bij wie ligt de verantwoordelijkheid?

De toelichting vermeldt dat het voorgaande het streven om te komen tot een ander systeem onverlet laat en dat dit andere systeem in werking zal treden zodra dit mogelijk is.⁵ Defence for Children vindt dit te 'vrijblijvend', nu het goed mogelijk is dat partijen reeds afspraken hebben gemaakt voor de komende jaren. Op die manier kan er telkens weer geconstateerd worden dat 'er al partijen zijn die al op basis van dbc's hebben gecontracteerd' waardoor het verbod op deze wijze van declareren telkens weer in de wacht moet worden gezet.

⁴ P. 10 consultatieversie Regeling.

⁵ P. 11 consultatieversie Regeling.

Verwerking van gegevens door gemeente

Bij de verwerking van persoonsgegevens dient de gemeente het doel van de gegevensverwerking telkens voor ogen te houden. In casu is dat het toetsen van de rechtmatigheid van de betaling. Voor een initiële controle, de formele controle, wordt uitdrukkelijk gesteld dat daarvoor geen informatie uit het jeugdhulpverleningsdossier of hulpverleningsplan nodig.⁶ Bij een nadere – materiële – controle of een fraudeonderzoek kunnen meer persoonsgegevens over jeugdigen worden opgevraagd of ingezien dan die zijn meegeleverd bij de declaratie. Er geldt een getrappt systeem, waarbij de regel is dat de extra gegevens alleen opgevraagd mogen worden wanneer deze echt nodig zijn gelet op het doel van de controle of het onderzoek. Dit houdt in dat voor een materiële controle eerst het doel dient te worden vastgesteld voordat bepaald kan worden of het opvragen van bepaalde gegevens ook echt nodig zijn. Detailcontrole – controle op basis van extra persoonsgegevens – komt pas aan de orde nadat de gemeente op basis van de reeds beschikbare informatie – heeft bepaald dat deze nodig is i.v.m. een aan het licht gekomen risico. De materiële controle kan steeds verder gaan, doch telkens geldt het vereiste dat het controledoel duidelijk dient te zijn voordat overgegaan kan worden tot het opvragen van meer gedetailleerde informatie. Inzage in het medisch dossier is mogelijk, doch uitdrukkelijk een ultimum remedium.

Hierbij wordt opgemerkt dat ook wanneer schriftelijk toestemming wordt gegeven aan de gemeente tot inzage in persoonsgegevens of dossiers, de gemeente deze gegevens enkel verwerkt bij een detailcontrole wanneer dat nodig is. De gemeente dient steeds te motiveren dat de inzet van de onderscheiden controle-instrumenten niet bovenmatig zijn gezien het doel van het onderzoek en de omstandigheden van het te onderzoeken geval. Dit maakt dat de gemeente de aanbieder kan informeren, maar ook dat de toezichthouders weten waar ze op dienen te toetsen.

Uit artikel 16 Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (hierna:IVRK) volgt dat kinderen het recht hebben op bescherming tegen inmenging in hun privéleven, gezinsleven, woning en correspondentie. Ook hebben zij recht op bescherming tegen elke vorm van laster. In alle situaties dient rekening te worden gehouden met het recht van het kind op bescherming van zijn privacy.⁷ Dat laat onverlet dat zich situaties kunnen voordoen waarin het nodig is om privacygevoelige informatie uit te wisselen over het kind. Wanneer een dergelijke situatie zich voordoet, dient daarvoor de benodigde toestemming te worden verkregen. Afhankelijk van de wettelijke regelingen kan dit toestemming van de ouder en/of het kind behelzen. Het is hierbij van essentieel belang dat duidelijk is waarvoor toestemming wordt gegeven en wat het geven van toestemming allemaal impliceert. In andere gevallen kan toestemming worden geregeld bij wet, zoals in casu het geval. Het getrapte systeem voldoet aan de internationaalrechtelijke eisen nu er duidelijk wordt aangegeven dat het doel duidelijk moet zijn vastgesteld en er altijd gemotiveerd aangegeven moet worden waarom niet met minder kan worden volstaan. Defence for Children wijst erop dat het met name van groot belang is om de praktijk te informeren over de bestaande regels en hen aan te sporen kritisch naar het eigen beleid te laten kijken.

Namens Defence for Children,

mr. A.E. Barendsen
Projectcoördinator Kinderrechten & Jeugdrecht

⁶ Zie ook p. 13 consultatieversie Regeling.

⁷ Hodgkin & Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Genève: UNICEF 2007, p. 203.